René de Clercq

TOORTSEN

RENÉ DE CLERCQ

TOORTSEN

René de Clercq
TOORTSEN

BOEKVERSIERING
VAN J.B. HEUKELOM

AMSTERDAM - S.L. VAN LOOY
1909

NACHTRONDE

NACHTRONDE

NACHTRONDE.

Den nacht des volks doorijlt de zanger.
't Is zwart en hard en botte baan.
Zijn stap is lood. Hoe zou hij langer
De trippels van een dansdeun gaan?
De kermisroes, de krans, de rozen,
Verwaaid al; beuk en eik ontblaard.
Hij heet nog brandend, maar vervrozen
De jacht des adems in zijn baard.

Wien gold zijn lied ook? Leege straten
De rijke rust; de rest is koud!
Daar zijn er die vandaag niet aten
En die de huiv'ring wakker houdt.
Wien gold zijn lied? Een boomenbende,
Beweegloos, zonder kruin of galm!
De sterren staren op ellende.
Het schamel schouwken loost geen walm.

Hoe nijpt, na weelde en zoelen Zomer,
De gure nood, de Winter, straf!
Bejaarde menschen worden vromer
En stromplen suffend naar hun graf.
Ik weet een heele volk dat kwijnde,
Oud, bibb'rig, bijgeloovig, bang.
Is dat nu 't einde van het einde?
En sterft gij, Vlaand'ren, al zoo lang?

Voorbij het heerlijk luid verleden,
Het sterke, stoute, trotsche Dietsch!
Voorbij, voorbij wat ouders deden!
Wat zonen klagen strekt tot niets.
Op glans van zonnelichte namen
Vlekt donker onze kleinheid uit.
Wat hen versiert moet ons beschamen
Als blank gebloemte onreine bruid.

Slechts de arme is ons nog. Vreemd daarboven,
Gestarnten over winterland,
De vorsten in hun schitterhoven,
En de adel, die den burger bant.
De burger, in dien ban geboren,
Verbergt zijn afkomst al te gaarn;
En waant, met even koud te gloren,
Een ster te zijn — die straatlantaarn!

De landaard? Iets gemeens, iets minders
De moedertaal? Pas klaar genoeg
Voor ketellappers, bezembinders,
Voor 't ruw bedrijf met egge en ploeg.
En klinkt ze ooit in uw monden, meesters,
Dan vloekt ze, bot en averechts,
Kortaf, als jachtgefluit in heesters,
Tot vliegend afgerichte knechts.

De honden! Port hen aan met stekels!
Geeft drank die stinkt en vleesch dat rot!
Maakt dol en razend al die rekels,
Dat zij u springen naar den strot!
Onmooglijk! Machtloos neergemispeld,
Daar kruipt de meeste al, morrensmoe,
Zwijgt, hijgt en staart en staartekwispelt
Zijn barschen beul nog dankbaar toe.

Van hier, die heerenbrooden nutten,
Die pralen met een huislivrei!
De donkre man der donkre hutten
Is naakt, is hongerig, maar vrij!
Zijn lijf en hart behoort geen ander.
Zijn open blikken stuit geen muur.
Hij staat, in Vlaandren Vlaanderlander,
Een wilde boom, een brok natuur!

Wie heft hem op, den grooten Lijder,
Die hongert om zijn rijke taal?
Wie maakt hem beter, hooger, blijder?
Wie smeedt, uit roestig ijzer, staal?
Wie schopt, uit vuile vodden, vorsten?
Wie werpt, reusachtig, vóór het rijk
Een levend bolwerk op van borsten?
Wie stelt den sterke vóór 't gelijk?

Den mensch eerst, dan het volk ontvoogden
Brenge arbeid breeder arbeid voort!
Wie slechts de taal te redden poogden,
Krakeelden om een ijdel woord.
En wie daar traden in de stulpen
Met afval van hun overvloed,
Ontzenuwden met halve hulpen
Den naasten nood die opstaan doet.

Brood, brood den arme! Brood is vrijheid!
Geen aalmoes, loon voor eerlijk werk.
Licht, licht den arme! Licht is blijheid,
En blijheid maakt de geesten sterk.
Te wapen! Al die durft te durven.
Uit zwaren slaap en zwarten nacht!
Geen handen over asch van turven!
Vóór legervuren houdt de wacht!

Of vindt gij 't kwaad uzelf te ontwringen
Aan pluimen bed of gouden band?
Door vrouw en vriend vooruit te dringen
En slag te slaan in eigen land?
Wat dan, als hamers wederbotsen
Van 't aambeeld der onwilligheid,
En 't klein geloof bezwijkt vóór rotsen
Van schimpende onverschilligheid?

Wie held is, hopen en volharden!
Niet reek'nen wat de zege kost!
Wanhopig om des vaandels flarden,
Gekampt, gesneefd en 't land verlost!
Slaan door de scheemring roode wolken
Ter kim uit, sterf en jubel dan:
De wereld viert de kleinste volken
Die groot zijn in den minsten man!....

IJl voort, o zanger! Richt uw ronde
Door kouden nacht naar morgengloed.
Uw stap zij staal! Uw kreet verkonde
Den dag die dringt uit uw gemoed!
Roep: Harop! om een heer dat sliep te
Verschrikken tot bewuste kracht.
Nu moet het lichten uit de diepte
Of eeuwig, eeuwig blijft het nacht.

Nacht over u en over allen,
Die ijdel schoon voor dooden schept.
Want met uw volk zult gij ook vallen,
Die uit zijn taal uw leven hebt.
De tijd verbrokkelt al die beelden,
Gebeiteld in te broos arduin.
Uw kindren, achterlijk misdeelden,
Verschoppen ze om den woesten tuin.

Doch worden lijden, dulden, troosten,
Eens kracht en arbeid, vreugd en lach
Verbreedt de purperstreep in 't Oosten,
Goudroodend tot een blauwen dag;
Dan wordt ook uw geweldig leven,
Het grof gewrocht van noesten aard,
Onthuld, herkend, in 't licht geheven,
Een hoeve, die uit 't donker klaart.

TOORTSEN

TOORTSEN

I.

WIE EEN SCHEPPENDEN GEEST.

Wie een scheppenden geest in het voorhoofd voert,
Dien stremmen noch ziekte, noch nijd die loert,
Noch vreugd om het schoon-voltooide. Steeds ziet
Hij nieuwe gedaanten in 't rollend verschiet,
En uit den kring van zijn denken, stort
Het woord dat is voor het woord dat wordt.
Zoo staart, als het schemert om toren en kerk,
Een rustlooze strak in het wolkenzwerk.
Het waait in het west en daar gaan, daar glijn,
De balken, de zwarte, zwaar van lijn;
Ze schuiven van boven, den beiaard langs,
Al donkere boden des zonnegangs;
Ze zinken, ze gaan, en de Ziener vergeet
Om de hooge die komen, de lage die gleed.
Maar anderen juichen ginds ver in het oost
Als hun rijzende stoet in het daglicht roost.

II.

WAT IS U, PEGASOS.

Wat is u, Pegasos, gevleugelde hengst,
Een stal, of een weide, of een wereld het engst?
En wat ware u, alvrije, het breedste gebied,
Als de vloek u kon breidelen: verder niet? —
O, komen dan stonden dat zorgen om brood
Den beteren geest in het lijf niet doodt;
Dat de lach van een vrouw, dat de kus van een kind,
Dat lust en dat liefde, dat niets u bindt;
Dan, kunstenaar, op, met een durvend gedacht,
Door een heerlijker dag en een zwaarderen nacht,
Naar den afgrond der heemlen, die schrikbaar lokt,
Waar 't eeuwig van eeuwige sterren vlokt;
Waar zonnen, in op- en ondergang,
U machtig omruischen met lichtend gezang;
Waar het god'lijke zelf zoo zichtbaar wordt
Dat ge bijster van vreugden op aarde stort.

III.

DE WEG VAN DEN EENZAME.

De weg van den eenzame leidt tot de vrouw.
Een reiger die roeit vóór den snelleren wouw,
Zoo loom en gejaagd is de jongeling .... Voort!
Door grassen en korens! ... Gij, beek, aan wier boord
Hij droomerig blikte op een drijvend blad,
Weerhoudt gij hem nog? ... Gij, hobbelig pad,
Vol distels en bramen, vermijdt hij u nog?
Laat bliksmen de maaiers, laat blaffen den dog,
Voort, voort, langs den molen, de smidse, de brug!
Voort, voort, met de zon in het merg van zijn rug! ...
Daar staat vóór een venster een blozende maagd;
Zij kent wie daar komt, zij weet wat hij vraagt.
Reeds voelt ze, reeds hoort ze zijn haastigen stap,
Zijn hand op de deur en zijn voet op de trap.
Nu de armen om de armen! Hij jubelt, hij kust,
En vindt op een kloppenden boezem weer rust.

IV.

GEEN HEIL ALS HET HEIL.

Geen heil als het heil in den echten echt,
Waar de hoogste plicht en het hoogste recht,
Met banden van armen, gekruist om den hals,
Twee sterken verbindt voor eeuwig. Als
Twee stammen vergroeid tot één statigen boom,
Rivieren gevloeid tot één klaatrenden stroom,
Breed breiden zij uit en dragen hun last:
Twijgplooiende vrucht of weerspiegelden mast ....
O gij, die mijn leven uit halfheid redt,
Die deelt in mijn disch en die deelt in mijn bed,
Aanbeden, heerlijke, wondere vrouw,
Die groeit door uw eenvoud, liefde, trouw,
Mooi beeld, die me beeldmooie kinderen baart,
De trots van mijn huis, de vreugd van mijn haard,
Hoog toont ge als de zon in uw warmen schijn
Dat het schoonste ter wereld het beste kan zijn.

V.

ROOD PIOENEKE.

Rood Pioeneke, schoon Blauw-oog,
Prachtengelen om dees hoogen boog,
Met elk een hand aan dien hellenden hoorn,
Vol druiven, appelen, spelt en koorn,
Met de andere reikend — één blos, één glans
Op wangen, in oogen — een rozenkrans;
Uw ouders staan vóór de kunstige poort,
Belonken u, wenken u, kunnen niet voort.
Want zonnig, op Liefdes feestgetij,
IJlt gansch de toekomst hun geest voorbij:
Triomf en heil uit dit éénig uur,
Triomf en heil voor een levensduur,
Voor eeuwen op eeuwen! Zoo gij daar ligt,
Met den monkel der jeugd op uw blij gezicht,
Zoo staren op paren vol kerelszin
Kindskindren en lachen de wereld in.

VI.

MIJN MOEDER.

Mijn moeder was een heilige vrouw —
O daar ligt blijdschap in dien rouw —
Mijn moeder was heilig, en rein, en zoet
Als de melk van haar borst... O mijn moeder was goed!
En schoon, schoon oud! Niet één groef in haar wang,
Haar oogen al ziel en haar woorden al zang!
Gij hoordet, gij zaagt haar, en vroegt, mijn vriend:
Ach, jongen, waar hebt ge zoo'n moeder verdiend?
En toch, gij wist nog niet half wat ze deed
Uit verborgen zorgen; hoe hard zij streed
In de nederigheid van haar weduwsmart,
Met een roos op 't gelaat en een doorn in het hart!
Haar kinderen schonk zij het brood uit haar mond,
Tot het laatste bloed uit haar warme wond....
Mijn moeder!... Zoete gedachtenis,
Beheersch wat er goeds in mijn leven is!

VII.

MIJN VADER.

Mijn vader heb ik nog goed gekend.
De buren zeiden: een geest van een vent!
Hij zwingelde, hekelde, en, regen of zon,
't Was: Jongen, wij draaien! Ik deed 't en hij spon.
Hoe trotsch, van aan 't wiel daar, zag ik hem gaan
Met zijn zijden muts en zijn klompen aan,
Al lengend zijn draad en zijn liedjen uit,
't Leuk liedjen van: achterwaarts kom ik vooruit!
Dat hij zelf had gemaakt. En 's avonds, nog moe,
Blij-blies hij ons guitige deuntjes toe,
Tweematige, tripplend, een dolle kadans,
Den schijvrenden zwier van een vlasgaarddans.
Dan hupte ik, de jongste, om de keuken alleen,
Hop-roepend en slaande over stoelen mijn been,
Tot ik bruin in zijn oogen dien glinster zag
Van jeugdig geweld in zijn ouden dag.

VIII.

DEN BRAVE DIE ZWOEGEND.

Den brave, die zwoegend zijn brood niet wint,
Wat is hem vriend, wat vrouw of kind?
Zijn vriend heeft genoeg met eigen nood.
Zijn vrouw is een last en zijn kind zijn dood.
Rampzalig! Rampzaliger nog, wie dan
Zijn waardigheid voelt van mensch en man;
Wie, niets bezittend, toch iets wil zijn,
En zijn schaamte verbergt in den lach der pijn!
Dat anderen spreken van moed en geduld,
Van hulp en van hoop, van plicht en van schuld!
Een hoon is hun aalmoes, een vlek is hun traan.
Zijn werk wil loon, en zijn loon bestaan.
Dan eerst wordt de arbeid hem edele vreugd,
Blijft waarheid waarheid, en deugd nog deugd;
Dan eert hij zijn vrouw, dan aanbidt hij zijn kind,
En gelooft in God die de menschen bemint.

IX.

VERSTROOID ALS DOOR.

Verstrooid, als door een onhandigen worp,
De hoeven en hutten van 't arme dorp.
Uit gevel en goot, uit dak en ruit
Schiet spits het geschaliede torentje uit,
Met een arm van 't kruis verwaaid en woest
En het goud van den haan door de regens beroest.
De onbesuistige straat ziet groen van gras.
Op den zandweg bezijds bezinkt een plas
Tot modder. Daar, in zijn kruiwagen, bukt
Een barvoetsche man. De schouderband drukt
Zijn rug en zijn rooden baai, die blinkt
Van sleet en van zon. De veldwachter klinkt
Het vleesch te koop van een vette koe;
Maar 't getouw klakt voort en de deur blijft toe.
Eén jongen draaft bij met een kletsenden klomp,
Blijft staan, en hapt in een roggen homp.

X.

GEGROET, SMAL BOSCHJE.

Gegroet, smal boschje, beemd en beek,
Mijn bange, droeve, donkere streek!
Grauw' hoeve, molen, rood kruis op de lucht;
Gij dakjes onder den toren gevlucht!
De olmen vermolmen; de steenen op straat,
't Is of er in dagen geen mensch op gaat.
Stil de oosthoek, de westhoek, stil onze buurt.
Zijn de verwers daar nog? Is »de Valke« verhuurd?
Daar woonden mijn ouders, daar stierven bei.
Hun nacht was wake en hun dag karwei!
Moeder bleef langst, in haar talrijk gezin
Een arme, slavende koningin.
En toen zij ter rust gedragen werd
Steeg plots de nood om ons zorgeloos hert.
Het dorp scheen te klein, het huis te groot....
Ach, 't leven verdeelt en de liefde is dood!

XI.

GROOTSCHGRIJS OP AVONDGEWOLK.

Grootschgrijs op avondgewolk gedrukt
Met haar torens, daken, en 't rood viadukt
Waar metselaars hoog aan bouwen, Gent,
Der nijverheid stad. O wie Vlaanderen kent
En 't kloppend harte van Vlaanderen, weet
Dat gij niet vergaat, noch uw volk vergeet;
En trotsch begroet hij die grootheid; 't geweld
Dat rusteloos arbeid op arbeid stelt,
En leven op leven; 't ontzaggelijk feest
Waar rijkdom, razende ellende en geest
Elkander omarmen met koortsig gelach
Van den dag tot den nacht, van den nacht tot den dag;
Waar donkerlicht lokt nu, en onbewust
Dat er eeuwigheid bruist in den drift van zijn lust,
De buiten naartoestroomt, kriel van kracht,
En de vaten weer vult van uw terende pracht.

XII.

OP HET UITEIND DER STAD.

Op het uiteind der stad, rings afgemuurd,
Ligt de overbevolkte vuile achterbuurt.
Veel dalende steegjes, een korte straat,
Een gangetje waar ge in het donker gaat,
En ge valt op een plein met huizekens rond,
Zwartschouwde, ontkalkt en ongezond.
Daar is maar één koer, daar is maar één pomp;
Aan een waschkoord hangt er een lap en een lomp;
En op een rot berd, bij het wakke gemak,
Een waterpot schuint met gesprongen verlak.
De wijven klappeien, de mannen ruw,
Hun zonen schelmen, hun dochters schuw!
Dat nestelt dooreen, dat kwist en zorgt,
Dat slempt en vast, dat bergt en borgt;
Dat zwoegt, dat kweekt, dat sterft te vroeg:
Een prins in die krocht is de waard uit de kroeg.

XIII.

HOE DE LAMP, DIE DANSEND.

Hoe de lamp, die dansend ruikt en kwijnt,
De armoedige kamer vol schaduwen schijnt!
Zou die kast niet sluiten?.. De stoelen kapot!
Vuil roest op de stoof en een scheur in den pot.
Het wiegje daarnaast, een miezerig nest,
Dat een meisje, in zijn hemdeke, dekt met een vest.
En die dutskens, vlak op den vloer! En die broers
Op de roedjes geleund en uit honger jaloersch!
Ze lichten ter sluik de blikken schijf;
Maar moeder merkt het, klap! op hun lijf!
Haalt borden dan, vorken, doet vet in de pan,
En knorrende wacht op haar knorrigen man.
Deur open en 'n avond! Gesleur, gedruis.
Aan tafel, aan 't eten! Geen tijd voor een kruis.
Wie denkt er aan dank? Aan een Vader die voedt?
Waar de kost niet deugt is de geest niet goed!

XIV.

DAAR STAPTE BARVOETS.

Daar stapte barvoets over het land
Een moeder met een kind aan een hand,
In de andere brood en de melkkan vol.
De haagroos bloeide en het landschap zwol
Van waaiende weelde, van koorn en kruid.
De leeuwerik zwierde en sloeg er uit
Een jubeltriller voor elken halm,
Een aardehymne met hemelgalm.
En ook was jubel in iedere schreê
Die de vrouw naar het open hutje deê;
Veel jubel en klank bij de kleinen om heur,
Het jongste aan de hand en de oudre' aan de deur.
Geev' God natuur, almoeder en min,
Steeds zegen naar zorg voor 't zwaar gezin
Dat telken oogst haar komst verbeidt,
En de wereld zal deugen uit dankbaarheid.

XV.

DE ZWOEGERS AAN DOKKEN.

De zwoegers aan dokken en havenkom,
Die prachtige menschen, wie ziet er naar om?
Naar hun mortelschoenen, hun broek als een zak,
Hun spannenden baai, hun kleevrige klak?
Kool, branden hun kijkers in 't bronzen gelaat,
Bestoven spiegel der stuivende straat.
Hoe statig ze stappen! Hoe kalm in 't gedruis
Der rollende wagens! — Ze liggen hier thuis!
Ze liggen hier vast als de pruim in hun mond,
Het schip aan het anker, de steen in den grond.
Hier zullen zij knappen, te middagtijd,
Hun karige spijzen met veel appetijt;
Alhier een, aldaar een, gedriên op een stoep,
En, plat op 't plankier, heel een rekende groep.
En de pul zal hun smaken en 't brood en de worst...
Gij, die grijnst naar uw tafel, kweek honger, o vorst!

XVI.

VERRAAD ME, WELRUIKENDE.

Verraad me, welruikende, rijkemanskind,
Waarom gij het leven zoo lusteloos vindt.
Uw wangen zijn bloem, uw haren zij,
Uw oogen nootjes, uw stem kandij;
En toch ligt uw voorhoofd in staag gefrons
Als waren te zwaar u de disch en het dons;
Uw lendekens spant gij 'ach-raak-me-niet'
En ge snoert aan uw hartjen uw vreemd verdriet! —
Kom, laat haar. De reden van leed of luim?
De kleur van een kleed of de plooi van een pluim! —
Haar betere weeft voor haar vaders fabriek.
Het kind heeft te kort en de man is ziek.
't Is koud daar in huis; maar het werk maakt warm:
Zij rept op een deuntjen haar mageren arm,
En laat die gepelsd en gepereld zijn
Hier tegen hun dank op de wereld zijn.

XVII.

HOE MENIG RIJDT ER.

Hoe menig rijdt er met koets en paard,
En is zijn brood en zijn hemd niet waard!
Hoe menig breekt er met hamers 't geld
Dat de honger hem zwaar in den buidel telt!
Waarom ook gezorgd? Is zijn huis niet bewaakt?
Is zijn disch niet gedekt, is zijn bed niet gemaakt?
Is zijn dag, is zijn nacht, is zijn morgen niet goed?
Wordt zijn hond niet gekamd of zijn kat niet gevoed?
En dát mensch beschikt over werk en post,
Die niet weet wat een huis vol kinderen kost,
Die niet voelt hoe zoo'n wroeter uit wanhoop stampt,
Als er een van zijn kleinen zijn knie beklampt
En schreit om een aardappel meer! God, God,
Is de wereld van U? Is het leven geen spot?
En beduidt het droefenis, dreigen of troost,
Dat rood vóór de dagen daar diep in het Oost?

XVIII.

DE LUIAARD ALLEEN.

De luiaard alleen verdient geen brood.
Ook 't varken is lui, maar het voedt, gedood.
Wat maakt gij beneden de zwijnen nest,
En wroet en vervalt in uw eigen mest?
Er uit! Of ik sla met dees harden doorn!
Plant erwten en koolen, oogst beeten en koorn!..
Als de zoon des velds, met bloote borst,
De tarwe maait of laadt of dorscht,
Als de zeis hem gloeit in de forsche greep,
Als hij rukt dat het snijdt aan den kempen reep,
Of ploft met den vluggen vlegel, kijkt
Hoe de arbeid de spannende spieren verrijkt
Met leniger schoonheid; merkt en beseft
Hoe de glans van het alm den mensch verheft.
Op! recht door de wereld, geen ander tot last,
En eet als gij werkt, en werkt gij niet, vast!

XIX.

KLEIN KNAAPJE, MET MOEDER.

Klein knaapje, met moeder voor 't eerst in stad,
Wat drukt ge op dit venster uw neusje plat,
En watertandt uit begeerlijkheid
Met uw oogen groot op die heerlijkheid
Van barstende druiven en abrikoos,
Zwartblauw als violen, lichtgeel als de roos.
Ga heen toch! Ervaring toont u alras
Nog lokkender dingen... achter een glas.
Verboden vrucht: het ooft, de wijn,
't Gevogelt, het wild, de pels, 't satijn!
Verboden de gast en dischgenoot,
De wol op het bed en de boter op 't brood!
Verboden, verboden, de maagd die ge mint,
Een huis, een haard, een vrouw, een kind;
De wijsheid, de hoop... o wie dát niet heeft!
Helaas, en dat ge maar éénmaal leeft!

XX.

ARM KIND DES VOLKS.

Arm kind des volks, Mignon, Mignon,
Waar is uw leven, uw licht, uw zon?
Wie ziet uw naaktheid, uw krankheid, uw nood,
Uw bloedlooze wang en den traan in uw brood?
Wie let, in der feesten speierglans,
Op uw stillen weemoedigen eierdans?
Wie merkt hoe uw tengere ledekens plooi'n?
En uw oogen, om hulp niet, om meelij schooi'n?
Uw oogen, zoekend naar 't heilig oord,
Waar uw zingend zieltje aan toebehoort,
Ginds diep in het hemelsch vergezicht,
Waar engels stoeien in sterrenlicht? —
Arm kind; de marmeren beelden schrei'n,
En de gouden menschen in weelden wei'n,
Wijl uw broeders, bij weenenden toortsenbrand,
Daarhenen u dragen: Kennst du das Land?

XXI.

VAN EEN SCHRALEN GRASKANT.

Van een schralen graskant tuurt een koe
In een veie weide, betuind en toe.
Daar liggen haar zusters, verzadigd, verwend,
In het voethooge gras waar een kalf door rent.
Zij loeit, zij zucht, wijl een duistere traan
Op den gretigen glans van haar oog komt staan.
„Loei zacht, gebonden beest, loei zacht:
Het vette vee wordt het eerst geslacht!"
Wij, menschen, waar de eene in overvloed
Zich mest op des anderen pover bloed,
Waar de honger zich dwaas op de weelde ziet,
Wij hebben dien somberen troost nog niet.
Want, lijdt de wereld alweer geweld
Om rooversroem en rooversgeld,
De krijgstrom roffelt: Broeders, goe-nacht!
Het arme volk wordt het eerst geslacht!

XXII.

GIJ DAN, DIE IN 'T NAAKT.

Gij dan, die in 't naakt de zonde ziet,
Die zijn heiligsten glans ook in 't beeld verbiedt,
Die wilt dat ellende — ellende verrijkt —
Ten minste gehuld vóór uw poort bezwijkt,
Wat laat gij den geest vol schaamte gaan
In de waaiende wereld der vijgeblaân?
Moest hem niet zediger zorg besteed?
Moest hij niet pralen in prachtig kleed?...
O, menschen, wij leven niet slechts van brood;
En, is de honger de hoogste nood,
Daar is ook honger aan kennis. Heil
Den lande, waar weelde niet boven uw peil,
O wetenschap, klimt; waar elk bewust
Voor den levensstrijd staat toegerust;
Waar het boek is arbeid, de hamer eer,
En de koeherder rijst als kamerheer.

XXIII.

VALT UW REGEN.

Valt Uw regen op goeden en kwaden neer,
Ook Uw slagen op kwaden en goeden, Heer.
Hoe waagt het een mensch te rechten? Hoe durft
Wie lijdt aan zonde, aan schande en schurft,
Wie kruipt uit de wieg en weer kreupelt naar 't graf,
Zijn hand verheffen tot zegen of straf,
En spreken een doemwoord, hier en heind',
Als, God, Gij wacht tot 's werelds eind?
Wij dwazen ijlen Uw wijsheid voor.
Te zwaar van mond en te licht van oor,
Verklagen wij, leggen wij schuld op schijn,
En rekenen slecht wie rampzalig zijn.
Dat elk in zijn binnenst een booswicht bergt,
Het eerste verzuimt en het laatste vergt,
Wil asch op de hoofden; en zulks vergeet,
Wie trotsch getabbaard ten tempel treedt.

XXIV.

OP DRABBIGEN BODEM.

Op drabbigen bodem wankt een paleis.
De gevel is mooi, het dak naar den eisch,
En fraai zijn de toppen der torens. Doch
Beneden gebruikte de bouwheer bedrog:
De grondvesten kunnen 't niet houden. Welhaast,
Als water het beukt of een wervelwind blaast,
Ontstelt het en stort als een poppenhuis
Tot balken, splinters, en schoppen gruis.
O broeders, die boven het zinkend puin
Een bouw wilt verheffen van blijvend arduin,
Wat baten uw zuilen, wat boog op boog,
Wat koepels opbarmende hemelhoog,
Als de laagste lagen, ondiep, onvast,
Wegdaveren met hun pralenden last?
Paleis noch tempel noch troon zal staan,
Zoolang er daaronder van honger vergaan.

XXV.

DAAR ZWIERF EEN VERSTOOTELING.

Daar zwierf een verstooteling, krank, alleen.
Slechts iets had hij nog met de menschen gemeen:
Dat was zijn klagende zieletolk,
De taal zijner moeder, het lied van zijn volk.
Maar de rijke, die wel zijn deel in de zon,
Maar zijn tong en zijn hart niet stelen kon,
Die zich schaamde om een broeder dien hij had verarmd,
En niet hooren wou hoe de ellende karmt,
Verhaastte zijn stap tot zijn trotschen gebuur,
Ontleende diens taal en betaalde ze duur.
Dan deed hij zijn koperen deuren op slot,
At lustig, zong vroolijk en dankte God.
Toen nu de arme voorbij zijn woning kwam,
En die vreugdige vreemde spraak vernam,
Toen kreesch hij, en dacht aan gebrek noch brood:
Zij God barmhartig, mijn broeder is dood.

XXVI.

WAT DOEN WIJ VOOR U.

Wat doen wij voor u, arm Dietsch, arm Dietsch?
Veel vragen, veel klagen, en verder niets.
Met lappen en lompen van wet op wet
Wordt een schittergewaad u aaneengezet,
Het pak van harlekijn! O spijt, o spot!
Zit liever naakt dan in 't kleed van den zot.
Zit liever ten gronde in uw grootsche grief
Dan te gaan door uw land met een bedelbrief.
Eén dag nog. En 't volk, met mantel en kroon,
Baant stormenderhand u den weg tot den troon.
Er uit, de bijzit, de vreemde, het Fransch!
De kinderkamer, de poppendans!
Een kranige daad, een krachtige schop...
Waar zijn ze nu, bijzit, kamer en pop?
In uw eigen huis zijt ge minder dan iets,
Maar morgen zijt ge alles, o moeder, Dietsch!

XXVII.

ALS EEN STERKE MAN.

Als een sterke man die vol trotsche vreugd
Veel kindren zag gaan uit de kracht van zijn jeugd,
En plots, om een krankheid, een ongeluk,
Zijn bloeienden heerschstaf, geknakt tot een kruk,
Onder de okselkens schuift van een kreuple uit zijn kroost,
Hij aait het wel dubbel dat kind, en troost,
Maar hij snikt op zijn bed en wenscht in zijn hart
Dat schepselken ongeboren — Smart!
Zoo lijdt nu de Dichter, hij, stout van stap,
Om den treurigen gang van ons jongelingschap.
Zijn liefde groeit, arm volk, met uw nood,
En hij wenscht in zijn hart u groot of dood.
O Vlaanderland, daar is schuld in uw schand,
Des grijpt die u liefheeft den geesel ter hand,
En slaat u, en slaat zich terzelfdertijd,
Als een vader doet die zijn kind kastijdt.

XXVIII.

EEN DRAVENDEN RUITER.

Een dravenden ruiter, een groetende deern,
Vruchtfeesten, dansen, stoeten zie 'k geern;
Geern kruisen en vanen en stom gedrang
Voortzeilen in statigen ommegang;
Een berechting klinkend ten kranke gaan
Of een treurenden molen te schranke staan.
Mij gaadt het, den ouden trant getrouw,
't Gesnok en 't geklak van een handgetouw,
De hamers op staal, de vlegels op koorn,
De bolders bij vallende kegels te hoor'n.
Een kaafkleed, een hangklok, een eiken kast,
Een vuurpot om u te reiken, gast,
Oud volk, een oud vooisken, een rimpel, een plooi
In voorhoofd of muts, hoe simpel, hoe mooi!
O mijn buiten, mijn klompen, Gezelle, „het Gers",
En, nieuw in mijn hoofd, een geweldig vers!

XXIX.

O DE OUDE ZEDE.

O de oude zede van eeuw aan eeuw,
De reine, de zachte, de mollige sneeuw,
Die nog blinkt op het land om hoeve en hut
En het groeizame graan in de kiem beschut,
Als lang, met haar adem die hijgend warmt,
De windvrije stad er door roert en armt,
Tot ze grebbewaarts glijdend, zakt en krimpt,
En de hoop met de zon uit den modder glimpt.
O de oude zede, de vrede, de rust,
Waar armoe haar talrijke kinderen kust,
Waar de éene hand strooit wat de andere neemt,
De pracht wordt veracht en de kunst bevreemdt!
Is warmte goed hier? Het gansche veld
Wordt water en slijk als de sneeuwlaag smelt,
Dat ge Lente zelf er om haten kont,
Was zij niet de liefde die 't leven verzont.

XXX.

STIL, BUITEN DER VRIJHEID.

Stil, buiten der vrijheid gedachtenstorm,
Vermaken ons dichters de schaar met vorm.
Met woorden, fijn aan elkander gelijmd,
Met oude, met nieuwe, of een raar dat rijmt.
Toe, borstelen, vegen maar, verf op verf!
Wij schilderen schoon, dat 's ons verderf.
Wij zingen als leeuweriks bij de wolk:
De val van een lied duikt den val van een volk.
O 't blazen van zeepbellen, kinderkunst!
Wie vult hen het ijdelst, wie rondt hen het dunst,
Wie jaagt hen het lichtst op en kleurigst? Ha,
Daar waait weer een groene de purpere na!
Ze bleeken tot blauw nu, ze naderen 't bruin;
En het huis staat er in, en de boom, en de tuin,
En het meisje dat lacht en de zon die schijnt....
Kleinmeesters, bewondert, uw scheppingen zijn 't!

XXXI.

O SPRAAK VAN MIJN DORP.

O spraak van mijn dorp en veiligen haard,
Als moeders kus mij heilig-waard,
Wel liefelijk trilt in uw zoet geluid
Des zangers teeder liedekijn uit;
Doch waar een dichter versterkt, verscherpt,
Een forsche gedachte op de wereld werpt,
Moet klinken als klokkenklare tolk
De volle taal van het gansche volk.
Zoo vloeit, door een weiden- en klaverstreek,
Ter Leye, de bochtige Gaverbeek.
Ze rimpelt, ze ruischt maar, dat is haar roem,
Niet meer dan een plas, dan een lisch of een bloem.
Doch waar de kusten, steil en trotsch,
De hemelen raken met rots op rots,
Daar bruist aleeuwig in waaiend wee
Het zware geweld van de zwalpende zee.

XXXII.

GIJ, GÖTHE.

Gij, Göthe, zijt onder de dichters wat Zeus
Is onder de goden: hun koning. Een reus
Als Shakespeare alleen bereikt uwe kracht,
Maar niet uwe kunst. In uw land en geslacht
Is Schiller, de rijzige, naast u een dwerg.
Zoo levert een heuvel de maat van een berg,
Wiens hoogte, geslingerd door nevel en sneeuw,
Wel anders niet viel te beramen. Uw eeuw,
O Lodewijk, schijnt maar verguld bij het goud
Der volgende; Tasso verdwijnt, en het oud
Athene herkent, met spijt en trots,
Den grootsten der Grieken in d' evenknie Gods.
Voor mij, nog verloren in duister gewoel
Van huldigend volk, hoe noem ik 't gevoel
Waarmede ik u nader? Reeds uw naam
Eischt eerbied, liefde en aanbidding saam.

XXXIII.

ZIE D' APPEL....

Zie d' appel-, de pere- en pruimelaar
En het kerseboomken, hoe schoon te gaar!
Niet hooger dan 't huis, de schuur en de schelf;
Zoo stil en zoo vroom als de landman zelf.
Zij dragen, der bijen blijen buit,
Den bloesem die valt voor het rijpende fruit.
Zij zijn als een knecht die een meester dient,
Gezellig en trouw en den mensch tot vriend.
Maar de wilde boomen, hoe staan ze los,
De eik in het veld en de beuk in het bosch!
Grootdenkers, dichters, koningen zij,
Met een kroon op de kracht van hun heerschappij!
Die ademen eeuwen in 't forsche gewaai
Tot t' einden hun wortelen, ijzertaai;
Die harden door duur en hun hert is het hout
Waar men schepen en tempels en burchten mee bouwt.

XXXIV.

U HAAT IK, KORTSTONDIGE.

U haat ik, kortstondige schitterpracht,
Gezwollen week werk van één dag en één nacht.
Naar zwammen zweemt ge, volgepropt
Met gift en waan. De wandelaar schopt
Uw scherm van den steel, uw schoon tot vuil.
Noch houd ik van bloemen geplukt voor een tuil.
Bij rozen, violen, en hagedoorn,
Verkies ik den kleurloozen bloei van het koorn.
Doch gij, mijn geloofde, mijn appelboom,
Van kruin zoo gavig, van stam zoo vroom,
Gij worsteldet, worteldet jaren diep,
Eer uw sap meer dan twijgen en bladeren schiep.
Nu schenkt gij, breedschaduwd, aan heel een gehucht,
Na lachenden bloesem gezondzure vrucht,
Die nog lang, in den gierigen wintertijd,
Als uw hout is ontlooverd, het kind verblijdt.

XXXV.

ELK ZIET DE WERELD.

Elk ziet de wereld van uit zijn hoek,
Een eeuwigen zegen, een eeuwigen vloek;
Een baaierd vol tegenstrijdigheid,
Vol grimmigen haat en nijdigheid.
Gedachten schikken zich, schaar op schaar.
Hun daden schokken, verplettren elkaar.
Een vijand kweekt ge uit uw vroegsten vriend:
De mensch moordt den mensch en de goden zien 't.
Wie eerlijk wijst op de wenschelijkheid
Van duldende liefde en menschelijkheid,
Wordt droomer, dweper, dwaze genoemd,
Geschuwd als melaatsch en tot dolen gedoemd.
Wat zeg ik? Te midden spottend gespuis
Verbloedt de Beste aan het schandelijk kruis.
Dat hebben Jood en Heiden gedaan.
De Christen zal Jood en Heiden slaan.

XXXVI.

WAT DIENT DEN GEKWELDE.

Wat dient den gekwelde, die langzaam kwijnt
In kommer, angst, en leed dat schrijnt,
Het heiligste recht waar geen man vóór staat?
De lachendste hoop die wijkt? Wat baat
Bij hoorende dooven, bij rijkdom en pracht,
Het schreien, uiterste bede en klacht,
Der kinderen weer en wapen? Ach,
Zij vluchtten de stoep waar Lazarus lag.
Hun honden zijn beter dan zij ... Recht op,
O man met den pijnvol pezigen kop,
Het rovende been en het bloedende hart.
Recht op en fier! Verbijt uw smart!
Wil: wil geneest, versterkt, geeft moed.
Weer spannen uw spieren, weer bruist uw bloed;
Weer leeft gij, weer waagt gij uw lijf voor uw lot:
Help nu u zelf, zoo helpt u God!

XXXVII.

WAT HELPT U, VRIJHEID.

Wat helpt u, Vrijheid, vogel in 't blauw,
Uw groeiende vlerk bij uw kleinenden klauw,
Als de wereld ontaardt in een roofgewest
Met de donkere raaf in het adelaarsnest?
Als keizer, als koning, als vorst en prins,
De grooten des aardschen grijpgezins,
Laag loeren, en houden hun krallen gescherpt
Op den afval der prooi dien het hemelsche werpt?
Wat helpt u, zanger, luid in de lucht,
Uw gillende, trillende leeuweriksvlucht?
Het giert en het valkt en het kraait en het uilt!
Geen hoek blijft geschoond waar de vrijheid schuilt.
Vlieg fladderend tegen de hemelen op,
Ge schendt op hun koper uw kuif en kop,
En honderden snavels slaan te gelijk
De pluimen en 't bloed uit uw purperen lijk.

XXXVIII.

VERGAAN IN ONS.

Vergaan in ons de vromende geest
Der witte begijntjes op Grootjuffers feest;
Die daar trippen, gedoekt, jong vrouw, oud kind,
Uit hun huisje op het hof in den zonnigen wind;
Bij flapperwappervlagjes, licht en eêl,
Reinblank, bleekblauw, gloorpauselijk geel;
Bij kransjes, kroontjes, klimmend festoen,
Papieren lantaarnen, vaantjes en groen,
Pitlampjes in rijen, langs venster en deur,
En, reilde in een raampjen een zieke maseur,
Met een rimpelgezichtje stil-wit-frisch,
Kleinheilig en veilig — een beeld in een nis!
Dat levenloos leven, één licht, geen galm,
Die lachjes, die groetjes, zoo kil, zoo kalm,
Dat bibberend babbel- en bidgegons,
Al glimmetjes, schimmetjes, dood voor ons.

XXXIX.

WIJ ZIJN NOCH SCHIMMEN.

Wij zijn noch schimmen, noch menschenschuw!
Wij willen het leven, echt en ruw,
Een woeste vreugd, een wilde smart,
Hel brein in het hoofd, heet bloed in het hart!
Beweging, schokken, gewoel, geluid!
Wij gooien 't gewaad naar de winden uit!
En buldert het, giert het, nog luider de wensch
Naar een wijdere wereld, een machtiger mensch!
Ons feest: een triomftocht, razende storm,
Met wagens en beelden in reuzenvorm,
De vliegende vanen groot, heel groot,
Met zwarte banen en rood, veel rood!
Holtrommelen roffelen, de aarde dreunt,
Bazuinen schallen, de toren deunt,
En, grootsch op de galmen des juichgezangs,
Daar schomlen de klokken de wolken langs.

XL.

DOOD AAN DEN DOOD.

Dood aan den dood, aan den haat, aan den worm!
Alwezen ontvouwe zijn krachtigsten vorm!
Lijk het hart van de bloem dat het hart van den mensch
In schoonheid ontgloeie en vlamme eer het slens!
Niets sterve of het hebbe volledig geleefd;
Volvoelend toch eenmaal geweend en gebeefd
Uit meer dan wanhoop, woede, pijn;
Toch eenmaal om de enkele vreugd van het Zijn!
De bliksmende lach des regendrups,
Het wonder geneucht der kruipende rups
Die schielijk ontvlerkt tot vlinder, de kreet
Der gevangene vlieg die vlucht door een reet
Van uw webbe, o spin, en uw eigen blij bloed
Wanneer ik u schoonende schud van mijn voet,
Dat alles doorhuivert me, ontzaggelijk diep,
En ik juich in het Licht dat het Leven eerst schiep.

XLI.

AL RUST DE ROODE.

Al rust de roode schijnheiligheid
Op de mollige kussens der veiligheid,
Al wordt ze gevoerd van ambt tot ambt,
Hoeveel hooger de held, die in kommernis kampt,
Een gedachte en den moed dier gedachte draagt,
En, ziende aan zijn gang dat de wereld vertraagt,
Haar sleurt op de baan des vooruitgangs! — Gek!
Die reikt naar starren en stort in drek! —
Ai, spot maar, spuwt maar, sart en tart!
Lijk zijn koppige kop is zijn hart verhard.
Hij acht u zoo weinig dat hem op 't letst
Uw innigste medelij zelf niet kwetst.
Verlaten, verlost van 't gezellig gemeen, —
Gezellig? de denkende is nooit alleen —
Gelooft hij, leeft in de toekomst, en toont
Dat fierheid vrijwillige ellende loont.

XLII.

'T IS SCHOON TE STAAN.

't Is schoon te staan met broeders in 't veld,
Naast kampers een kamper, naast helden een held;
Al samen, schouder aan schouder geschoord,
Moedsiddrend te wachten op 't sein van het woord;
En dan, als het dondert, krachtig, luid,
Den rhythmus te gaan van dat kort: vooruit!
Met harten, hoofden, zwaarden hoog,
Een vlam in elk lemmer, een vlam in elk oog.
't Is schoon!... Doch te zijn in den krieuwlenden hoop
Der laffen, onvrij van stap, geen loop
En geen ruimte vóór u; links en rechts
Geschakeld aan veile wapenknechts
Uw sterkte te zien in een keten; ik
Door een ander, en iets door allen, o schrik!
Te droomen ook maar dat de breukband breekt...
Is dat geen ellende die armoe wreekt?

XLIII.

VERMALEDIJD.

Vermaledijd, vermaledijd,
Wie zijn steigrenden geest om ellendig profijt
Aan de aarde wil binden! Om 't brood dat ze breekt
Recht hondsch voor de wereld springend spreekt.
Een rood merk! Als een ram op uw rug een rood merk!
Verschachel den duivel hooggoddelijk werk,
Hoogmenschelijke eer! Sleur, sleur ter markt
Uw vaders fier hoofd en uw moeders goed hart!
Schoonheid scheppend die bedelt om gunst,
Maak allemansch uw bloedeigen kunst,
En, gruwelijk! grijns als dat wijf op wacht
Vóór de deur waar de schurft haar kind verkracht.
Doch grimme dan ook tot een barnende straf
Uw vuige ziel uit uw tronie af,
Dat de lamme, hongerend op uw erf,
Op uw spijzen spuwe en verachtend sterv'!

XLIV.

DE BLEEKE NIJD.

De bleeke nijd verglimpt zoo vlug
Als dat beest vóór mijn stap op de donkere brug.
Zie 't flikkert, glibbert, wipt in een gat.
Zal uw kop u niet zeer doen, oude rat?
Een voet op holdonderend daverend hout.
Hoe 't rammelt daaronder en rommelt! Houd
Maar uw pootjes voor de ooren, bevend bang;
Ik ben al voorbij en nog hoort ge mij lang.
Omknagend gedierte, glad en vuig,
Huis voort maar en spook in dat rottend tuig;
Verschrik een klein kind, een zwanger jong wijf,
Jaag dwazen den angst en het zweet op het lijf;
Wie man is en ver in het land wil gaan,
Vreest ratten noch rekels. Vooruit is zijn baan!
En grijnsden de dood en de duivel er voor,
Hij sloeg er met vuisten lijk hamers door.

XLV.

DAT HET SCHUCHTER KONINKJE.

Dat het schuchter koninkje zich verduik'
Als een letste bruin blad op een blaarloozen struik,
Vernepen, een niet in den halven nacht,
Die heerscht in den herfst tusschen grond en gracht;
Daarom is het klein ook, en koddig, en flink,
En er straalt toch een zieltje uit zijn zwart gepink.
Maar laf met uw lijf, o menschdier — paard
Voor haver en ezel voor hooi, waard
Wat een hond in zijn korf is, aap van een aap,
Geen schaap op uw eigen, een kuddeschaap —
Die vorst moest zijn in uw hart en hoofd,
In dat rijk dat u rest als men alles ontrooft
Wat brood u en vreugd is; die, recht en goed,
Uw wet moest dragen in 't eigen gemoed...
Gij kruipen, sidderen!... Schimp en spot
Op uw werk van den zesden dag, o God!

XLVI.

MET EDELE KALMTE.

Met edele kalmte zwijgt de moed
In d' onvermijdbaren tegenspoed.
Wat 's handen gevouwen? Wat 's vuisten gebald?
De goden zijn doof waar het noodlot valt.
Aardbruine wormslang, zonder kop,
Daar sliert het en ringelt zich vreeslijk op,
Over muur, over dak, over tuin, over veld,
En plots, met schrikken en knopen, omknelt
Zijn weerlooze prooi ... Wie was het? ... Gelijk!
De kringen wringen en lossen een lijk.
Zij dan geen vloek, geen kreet, geen klacht,
Met den laatsten aâm in de keel versmacht;
Zij dan om mond, in oog, gelaat,
Geen trek die het eeuwige schoon misstaat,
Dat een beitelaar 't beeld uit marmer houw'
En de menschheid haar zege op den dood aanschouw.

XLVII.

DE WERELD IS BOOS.

De wereld is boos, de wereld is valsch.
Haar wervelen plooit den onschuldigen hals
En stijft een die rechtgaat in onrecht. Geld
Is de god waar men goodjes mee koopt, en stelt
Op een pronkblad. Knielt! Geen knielen verlaagt
Wie buigend het hoogste bedoelt .... en slaagt.
O gouden kapellen, zoodra ge niet vliegt,
Zijt ge rupsen weer, kruipt en kuipt en liegt.
Veracht wie zoo rijst, veracht wie berust,
Maar zorgt voor het zijne en maar lust zijn lust;
Wie een kringmuur trekt om zijn vrouw en zijn vreugd,
En zijn kinderen prijst de profijtige deugd!
Is het volk zonder werk? Is het kwaad aan 't bewind?
Wat nood? Zijn erf zal hij schutten voor wind,
En rankelen roosjes in zijn tuin,
Al steden storten tot stof en puin.

XLVIII.

DE WANDELAAR STAAT.

De wandelaar staat in overleg,
Beziet de grachten bezijds den weg.
De linker leelijk: een zware poel,
Droog lisch, kroes kruid, en geil gekrioel
Van glibb'rige puiten; enkel hier
En dubbel daar op het warme wier;
De koppen koppelend boven het vlak,
Met oogen als hoornen van een slak.
Veel dieper onder den steilen boord,
Waarover zacht het zonlicht gloort,
Strekt de ander, een stroomende beek zoo klaar,
Of staal weer vloeiend en donker waar'!
Twee zwanen zeilen er, witter dan krijt,
In het kerkkoele om, hun vlerken wijd.
De wandelaar staat in overleg:
Naar welke wateren helt *zijn* weg?

XLIX.

HELPT NIET OM BAAT.

Helpt niet om baat zoo de kevers doen,
De glanziggeschubde, met goud in hun groen.
Zij vlieden elkander bij levenstijd;
Maar zoo daar een wagen een rugje splijt,
Dra komt er een, beurend met kop en hoorn,
Het sleepen van 't pad in het veilige koorn,
En schuilen, en maken een maal van het lijk.
Helpt niet om baat, den kevers gelijk.
Maar staat bij elkander als halm bij halm.
Rijzig in rust, voor onweer kalm,
Ruischend in regen en waaiend in wind,
Te zaam eer men samen u maait en bindt,
Een last voor den steun en een steun voor den last,
Zoo rijpt in lucht en aarde vast,
Een sterke-n oogst over gansch het veld
Waar de hemel zijn zon en zijn vreugd in stelt.

L.

DE STEM DER GEKRUISTEN.

De stem der gekruisten wordt nimmer gedoofd.
Grootheilig de Priester die leert en gelooft,
Die zijn zegen niet bant in het ruim van een kerk,
En bouwt op Gods woord hoogmenschelijk werk!
Hij hoort tot zijn volk als de pols tot het hart,
Voelt diepst zijn ellende en wijdt zijn smart.
Een balsem en sterkte stort zijn beê
En hij breekt zijn ziel als een hostie meê.
Ontwijkend de zalen waar weelde rumoert,
Bereikt hij den zwerver, en, voorman, voert
Hem aan op zijn broodtocht: Machtigen, hoort,
Hoe de kreet van den honger uw tafelen stoort.
Neemt weg uw offranden; de arme en God
Begeeren geen giften van overschot.
Den tempel uit, gij die huichelt en steelt!
Uw schaal gaat omhoog en uw rijk wordt verdeeld.

LI.

KOM BIJ, MENSCH.

Kom bij, mensch, door den mensch verduwd,
Gegroet van ver en nog verder geschuwd,
Gij wroeter, donkere, niemandsvriend,
Gebeenderd machien die machienen dient,
Kom bij met uw voet die den omweg zoekt,
Uw bitteren mond die om voedsel vloekt,
Uw armen die hangen, uw vuist als een knods,
Uw kracht van stier, uw geduld van rots —
Kom bij! Geen heerlijk handgebaar,
Geen gloed in een kleur, geen klank op een snaar,
Noch lichaamslijnen, noch oogenglans,
Noch kunst noch schoonheid leer ik u thans.
En ook geen lied!.. Ik leer u den schreeuw
Van den hongrigen dorstigen razenden leeuw,
Die den schrik verspreidt en de wildernis
In het oord waar de weelde der wereld is.

LII.

HET HECHTSTE DER VRIENDSCHAP.

Het hechtste der vriendschap, de trots der trouw,
Hij staat vóór het aambeeld, hij troont op 't getouw.
Een arme aan woorden! Maar 't woord, dat hij geeft,
Is vast als het stuk dat hij hamert of weeft.
O man des vernufts, treed voor, treed voor,
Een bleeke figuur naast dien krachtigen moor;
Beleer hem en stel hem vóór ons, vernieuwd,
Een gloeistof waar gij vormen in hieuwt.
Leg uw zachte hand in zijn harde hand —
Geen rijkdom is roem en geen armoe schand —
Dat ze sluiten als middeleeuwsch metselwerk,
Den regen, de stormen, en de eeuwen te sterk.
Leg uw zachte hand in zijn harde hand,
Dan zal geen schokken u scheiden, want
Waar haat verdwijnt en liefde heerscht,
Wordt God geboren en mensch voor 't eerst.

LIII.

HET RECHT OM TE LEVEN.

Het recht om te leven is 't eerste recht.
Het tweede is een man te zijn, geen knecht.
Daarna komt de durf en vervolgens de daad
Die afgoden brijzelt en dwingelands slaat.
Uw hand in een hand die drukt in uw druk!
Uw hart voor een hart! Uw geluk voor 't geluk
Van duizenden, duizenden, arm en verweesd,
Die hongerig hunkren naar brood en geest.
Als bij vogels die trekken, de kracht aan de spits,
Naar de hoogte gevlucht met de liefde als gids!
Ginds verre dan werpt gij, bouwers met kop,
Tot woonsten ons grootsche paleizen op,
Dat ons kroost vóór der toekomst tempels vergaard,
Van torens een tastbare hemelvaart,
Vervuld zij met eerbied, met vreugd, en den trots
De zonen te zijn van die zonen Gods.

LIV.

IK HEB OOGEN GEZIEN.

Ik heb oogen gezien, ik heb taal gehoord.
Daar was vuur in de blikken en staal in het woord.
O het kookt in de harten, het bruist in het bloed!
Alover de duinen ruischt de vloed,
Een ziedende zee die woelt en schuimt,
De vluchtende vlakten spoelt en ruimt,
Die stijgt, en noch stillen noch ebben zal,
Eer het blinkt in uw kribben en grebben, stal!
Ik heb oogen gezien, en glans en toorn;
Veel strijdende scharen met lans en hoorn!
Daar wapperen vanen; het toet, het helmt!
't Is slaan, 't is vallen, bebloed, bedwelmd!
En wederom rijzen, en wederom slaan!
Hoera! Hoe pal de gelederen staan!
Mijn zegen, mijn zoon! In den dood vooruit!
Het volk is te velde en de noodklok luidt.

LV.

IS 'T NOORDEN HET HOOFD.

Is 't Noorden het hoofd met het kalm verstand,
Het Zuiden is 't harte van Nederland.
Het warme, klare, kloppende bloed,
De geestdrift, de hartstocht, de overmoed.
Torsend en volgend zijn vlag in den wind,
Met den arm des mans en het oog van het kind,
Hoog óp, zoo stappen we, in ruischende vreugd,
Den jubelzang voor aan zijn eeuwige jeugd!
O gotische bouwen, land des Leeuws,
Grootsch volk, zoo eenvoudig, echt middeleeuwsch,
Zoo rein in uw ruwheid, zoo goed in uw kracht,
Wees Gent weer en Brugge voor 't nieuwe geslacht,
Dat de kleine der aarde, die lijdt en strijdt,
Herkent wat gij waart in hetgene gij zijt:
Een baak in het stormweer lichtend aan 't strand,
Een klok die luidt als de wereld brandt.

LVI.

VOL HOOP TE HOOP.

Vol hoop te hoop in prachtig doen
Staan al de boompjes gretig groen,
Tot eereboôn langs weg en wei
Voor de roemvolle, bloemvolle, blauwere Mei.
Rustig alleen daar 't ruischt en raast,
Een reus te trotsch voor dwergenhaast,
Verheft de popel, nog brons en bruin,
Zijn bliksemgeschonden knoestige kruin.
De rampervarene! Jeugd snel' voor,
Hij proeft den wind met scherp gehoor,
Meet schaduwkrimpend den dag die schrijdt,
En wacht tot de warmte wekt: 't is tijd!
Dan schudt hij schielijk uit plooi op plooi
Zijn heergewaden en huldetooi,
Vol kleur en zóoveel zonneklaars
Als trilt in zijn hartige spiegelblaars.

LVII.

WAT WAPPERT GE NIJDIG.

Wat wappert ge nijdig, wat schijnt ge mij nauw,
Vechtlappen in 't geel, in 't rood, in 't blauw!
Het schoonste vaandel dat ik droom
Dat is een statige, sterke boom,
Een scherm van vrede over ruischende vrucht,
Het groen van den eik op het blauw van de lucht.
Zijn machtige schacht en zijn kronende kruin,
Dat breekt niet, dat scheurt niet, dat houdt ge niet schuin;
Dat staat op zijn eigen, dat groeit, dat leeft,
Dat wortelt in de aarde tot de aarde begeeft.
O beeld naar mijn hart! O volk van mijn land,
Aan zijn voet de vanen der veeten verbrand,
Dat het wierook worde en heilig vuur!
En gij, al kindren derzelfde Natuur,
Stroomend te zamen van wijd en zijd,
Zweert trouw aan den boom dien geen ouderdom slijt.

LVIII.

DE STERKE GELOOVE.

De sterke geloove in de sterke Natuur,
Haar beginloos bestaan, haar oneindigen duur:
In 't scheppend bewegen der eeuwige stof!
Hij hoore in uw ruischen, o licht, uw lof!
Hij drinke gloed aan uw ziedende bron,
Rijk harte der wereld, bevruchtende zon;
Waar de aarde vóór draait en trilt en ontvangt,
Waar het blad naar groeit, de blik naar verlangt.
Hij breke geen borst in deemoedig gebaar!
Is de berg niet hoog, is de lucht niet klaar?
Zijn zij niet outer en tempelgewelf,
En wij, die hier wandelen, zaligen zelf?
Hij leve, hij leve in kracht en pracht!
Een hymne van leven aan 't Leven gebracht!
Een liefdegebed is het liefdegebod.
Natuur!.. Wie kent er een godlijker God?

LIX.

NATUUR, ONUITPUTBARE.

Natuur, onuitputbare levensbron,
Wat een licht, wat een warmte in uw heilige zon!
Hoe wentelt zich de aarde door zuivere lucht
Met landen en zeeën, vol dier en vrucht!
En hoe heerlijk de mensch, tot haar koning gewijd,
Alordnend, almogend daartusschen schrijdt!
Uit Eden verdreven, geniet hij geen rust
Eer hij de aarde naar Eden hervorme. Bewust
Van zijn godlijken oorsprong, heft hij het hoofd
Met het scheppende brein dat geen macht hem ontrooft.
Laat goden ook dondren, hij plooit geen rug.
Hij wil en hij wint eens Eden terug.
Door de kracht der natuur, door den menschlijken geest
Wordt de wereld zoo schoon als zij ooit is geweest;
En de groote Verworpeling stijgt en snelt
Waar Jahve hem zeegnend in staat herstelt.

LX.

OP! SCHROOMLIJKE REUS.

Op! schroomlijke reus en schrandere dwerg,
Bestormt bij nacht den heiligen berg,
Met hoog in de hand een laaiende toorts:
De warmte des werks of het licht des woords!
De bosschen loeien, de bergbron stuit:
Er door en er over met jubelgeluid!
Een afgrond, een rotsblok, een afgrond nog!
We tuimelen, storten, maar stijgen toch!
Verstomd vlucht de donkere geest van den nacht
En dekt zijn gelaat voor die gloeiende pracht.
Reeds schemert de kruin, daar schiet de top,
Daar ijlen wij mede ten hemel op.
Wij zijn er, en plots, met gebogen hoofd,
Met hijgende borst en de toortsen gedoofd,
Begroeten wij plechtig den dageraad
De zon des heils die niet ondergaat.

ZONNEGANG

ZONNEGANG

ZONNEGANG.

Regen, regen, regen, regen ....
Reuken van een rozengaarde.
Roert het woud de wolken tegen?
Ruischt de hemel neer op aarde?
Nieuwe luchten vol beloven
Bleeken staag met blauwe kloven
Van verfijning tot verfijning;
En het veld, opeens vol glansen,
Viert met gouden schaduwdansen,
Zon, uw heerlijke verschijning.

Welkom, regenwarme zuivring
Van de koude levenskringen.
Toekomst, toekomst! Heil'ge huivring,
Help mij tot haar glorie dringen.
Laat mijn stroomend lied, vol beelden,
Hare wondren, hare weelden,
Op zijn breede golven wieglen;
Laat het in een grootsch bedaren
Tot een rustig meer verklaren
Waar de tijden zich in spieglen.

Wat een wereld wij betreden!
Heil u, waardige bewoner
Van het weergeworden Eden,
Millioenen zielen schooner,
Millioenen zielen rijker,
Al gelukkiger, gelijker,
Tooiend in een blijde repping,
Krachtig, lenig, moedig, schrander,
Naast elkander voor elkander,
Met hun scheppingen de schepping.

De aarde golft vol reuzentuinen
Langs der stroomen zilvren strepen.
Masten leveren de duinen
En de heide laadt de schepen.
Schoon, bij dag, dat breede schouwen
Over wuivende landouwen,
Milde vrucht van eigen zorgen;
Zoet, bij nacht, dat innig suizen
Om de vriendlijkheid der huizen,
Open lachend naar den morgen.

Zijn het hoeven, zijn het hutten,
Ruim voor velen, lief voor éénen,
Mag hen berg of linde schutten,
Weelde baant er lokkend henen:
Roode tarwe, witte haver,
Gerst en hooi en malsche klaver,
Vlas in mijten, vlas in schelven,
Pressen zolders op en schuren
Van die ploeg en land besturen
En die denken daar ze delven.

O die denken daar ze delven!
O die denken daar ze kappen
In der mijnen ertsgewelven,
En het pad slaan dat zij stappen;
Leed en last en pijn vergeten
In het diep en troostend weten
Dat daarboven hunne namen
Zoet op zoete lippen zweven,
En zij dra, weer opgeheven,
Met hun nacht den dag beschamen.

Arbeid, heiligt gij verpozing,
Leert gij, ordnend, 't leven schikken,
Kommer taant geen blijde blozing,
Noch omdonkert angst de blikken.
't Zweet, o zwoeger, 't merk der schande,
Dat u God op 't voorhoofd brandde,
Toen gij vloodt met laffe loovren,
Werd tot aureool gepereld
Als gij schreedt uit de oude wereld
Om nieuw Eden te veroovren.

Hoog dit hoofd zoo klaar geschedeld,
En zoo statig onderschouderd!
Door het werk bewaard, veredeld,
Blinkt de schoonheid onverouderd.
Wat een spel in spieren, aders!
Forsche zonen, kloeke vaders,
Slanke dochters, vrome moeders!
Nu geen onmacht, nu geen kleinheid:
Alles kracht, en gloed, en reinheid,
Alles liefde en allen broeders!

Zie, door steenen, lang ontmorteld,
Laatste van den laatsten kerker,
Staat de vredesboom geworteld,
Met de jaren dieper, sterker.
Recht de stam, en hecht de mikken,
Takken die zich scheidend schikken
Tot een levend dak van blaadren!
Merk, hoe in zijn schaduw, blijde om
Vogelkeel en koelen vrijdom,
Menschen zich bij menschen gaad'ren.

Nader stuwt gij alle kusten,
Dienstbre waatren, vuur en winden,
Dat die werkzaam reizen, rusten
Bij bekenden, bij beminden.
Landen, luchten, oceanen
Voeren op verbonden banen
Eensgeworden aardekindren,
En de vliegschuit uit de wolken
Zwaait de vlag der verste volken
Naar het oude visscherszeil.

Grootsch, die broederschap der krachten
Wijs gestuurd in eigen wegen!
Niet uit botsing der gedachten,
Maar uit liefde klaart de zegen!
Evenals de hemelbollen
Rustig door de ruimte rollen
De eenen d'anderen tot sieraad,
Werken, stralen, triomfeeren
Hooge menschen in hun sferen,
De eenen d' anderen tot heil!

INHOUD.

NACHTRONDE 5
TOORTSEN 19
I. Wie een scheppenden geest 23
II. Wat is u, Pegasos 24
III. De weg van den eenzame 25
IV. Geen heil als het heil 26
V. Rood Pioeneke 27
VI. Mijn moeder 28
VII. Mijn vader 29
VIII. Den brave die zwoegend 30
IX. Verstrooid als door 31
X. Gegroet, smal boschje 32
XI. Grootschgrijs op avondgewolk 33
XII. Op het uiteind der stad 34
XIII. Hoe de lamp, die dansende 35
XIV. Daar stapte barvoets 36
XV. De zwoegers aan dokken 37
XVI. Verraad me, welruikende 38
XVII. Hoe menig rijdt er 39
XVIII. De luiaard alleen 40
XIX. Klein knaapje, met moeder 41
XX. Arm kind des volks 42
XXI. Van een schralen graskant 43
XXII. Gij dan, die in 't naakt 44
XXIII. Valt uw regen 45
XXIV. Op drabbigen bodem 46
XXV. Daar stierf een verstooteling 47
XXVI. Wat doen we voor u 48
XXVII. Als een sterke man 49
XXVIII. Een dravenden ruiter 50
XXIX. O de oude zede 51

XXX. Stil buiten der vrijheid 52
XXXI. O spraak van mijn dorp 53
XXXII. Gij, Göthe 54
XXXIII. Zie d' appel 55
XXXIV. U haat ik, kortstondige 56
XXXV. Elk ziet de wereld 57
XXXVI. Wat dient den gekwelde 58
XXXVII. Wat helpt u, Vrijheid 59
XXXVIII. Vergaan in ons 60
XXXIX. Wij zijn noch schimmen 61
XL. Dood aan den dood 62
XLI. Al rust de roode 63
XLII. 't Is schoon te staan 64
XLIII. Vermaledijd 65
XLIV. De bleeke nijd 66
XLV. Dat het schuchter koninkje 67
XLVI. Met edele kalmte 68
XLVII. De wereld is boos 69
XLVIII. De wandelaar staat 70
XLIX. Helpt niet om baat 71
L. De stem der gekruisten 72
LI. Kom bij, mensch 73
LII. Het hechtste der vriendschap 74
LIII. Het recht om te leven 75
LIV. Ik heb oogen gezien 76
LV. Is 't Noorden het hoofd 77
LVI. Vol hoop te hoop 78
LVII. Wat wappert ge nijdig 79
LVIII. De sterke geloove 80
LIX. Natuur, onuitputbare 81
LX. Op, schroomlijke reus 82
ZONNEGANG 83